

Յ Է Լ Է Ք

ՄՈՒՍԱՎՎԵՐ

ՐԻՍԱԼԷՅԻ ԻԼՄԻՅԷ, ԷՏԷՊԻՅԷ, ՍԱՆԱԻՅԷ, ԹԻԻՃՃԱՐԻՅԷ, ՀԻՔԵԱԷԷ ՎԷ
ՄԷՊԱՀԻՍԻ ՄԻԻՖԻՏԷՅԻ ՍԱԻՐԷ

ՄԵՍԵՐՐԷԹ

Հագգըն պիր Ե՛վ քէնզի լուծփու վէճտանը Փատիշահան
Տէմէք իչուն, քիմ թէրէտտիւտ էտէր իսէ խաթա տըր .
Խուսուսա քի, օ սըփաթլա մուծթասըփ Շահր ճիհան,
Էտէր հէր պար Եհամ իհսան քիմ օլուր մէննէ գատըր :

Ասըրլարտան պէրու իպրազ էտիպ ֆարթը սատագաթ,
Գըլտը թէվտի էճտատըմըզ պիզէ սըտգ իլէ սէպաթ,
Միւնքի՞ն մի տիր Էրմէնիտէն թիւրէմէք պիր խաին զաթ .
Չուն լաճէթ ինքիսար էտէն, Եաֆիզիւրրէյ աթա տըր :

Պիլիր Էյաէթ սըտգը գուլուն Փատիշահր տիլակէան,
Օ՛ Շէհինշահ քի, քէշֆի սըրըր լուծփուն պախշ էթմիշ Ալլան .
Անըն սառէյի ճէնահը իչուն տէնտի զըլլուլլան,
Չիրա մէլճաի Եիմէթ տիր, Եէ մազալիմ Եէ ղատըր :

Շազ ու մէսրուր օլուպ շիւքը էթ, Եան միլլէթի Էրմէնեան,
Իշթէ Եիճէ չըրաղ էթտի Ղազի Սուլթան ՀԱՄԻՏ Խան .
Միւնքեաֆաթլա իպգա օլտուն սատըզ ՆեհՍէՍ Սըբազան,
Տէնու զաթի իրատէյի սէնիյէ օլտու սատըր :

Էօմրիւնիւ թուլ էթսին ԵէՉՏԱՆ շանու շէվքէթին մէզիտ,
Քէվլէյնտէ մէսուտ պուճուրսուն տիւշմէնլէրին Եապէտիտ
Էտիքէսին, սաղիր քէպիր էտէլիմ էզճան թէէքիտ
Չիրա ճիմի ղաֆիր սէսի ՀԱԳԳՍ մազրուն սէտա տըր :

ԹԱՍՎԻՐԻ ԳԱՅՍԵՐԻՅԷ

Երևի իւջ նիւսիսէն յեկամ (սա. 374)

1740 թարիսինտէ տախի Հայր Մատթէոս Աթոռա օթուրուպ, պու- նուն կիւնիւնտէ, վէ Ստեփան Եպիս- կոպոսուն վէքեպլէթի իլէ Վանքըն պիւեիւք Եկեղեցիսի ինչա, վէ պիր թագըմտա արազի վէ թարլա, վէ պիր չօգ Էպանիյի նիւհասիյէ իլէ միւխ- թէլիֆ Էտէվաթ վէ Էշեա իշթիրա օ- լունմուշ, վէ պիր սաղիր սեղանասուն իպնա գըլընմըշ իտույի մէվսուգէն մէրվի տիր:

Պունտան սօնրա Հայր Ստեփան տէվրի տիր. մուսաիլէյհ 1780 սէնէ- սինաէ Աթոռա չըգըպ, տախիլիյէ վէ խարիճիյէ նամլարըյլա Միաբան վէ ուխտաւոր օտալարը, վէ տըշարը տաիրէեէ պիր պիւեիւք սեղանասուն, վէ իւզէրինէ օտալար ինչա Էթտիրմիշ, վէ վանքըն ուղրունտա, վէ պիր ու- չուրում ալթընտա պիր պէղիրսանէ, վէ սիւթլիւթ թապիր օլունուր պիր մանտըրա, վէ պիր տէ միւքէմմէլ վէ պինազիր վէ Եղիսեան դաշտա միւ- մասիլ Խաւ պալչէ շէնէլթմիշ, վէ Վանքը Էշեա էյլէմիշ տիր:

1824 թարիսինտէ տախի Հայր Ա- ւետիա աթոռա օթուրուպ, եօգարը ճէհրիլիք տէնիլէն մահալի, վէ Պուր- հան տէյիրմէնիին ինչա Էթտիրմիշ, վէ պաշգա իսլահաթ վէ խայրաթ իճրա- սընա Էօմրիւ վէֆա Էթմէքսիզին իր- թիհալը տարը պագա էյլէմիշ տիր:

Սէնէյի մէրգումէ 1828 ինտէ Աթո- ռա գուեուտ Էտէն Հայր Յակովբոս Առք Եպիսկոպոս տուր. միւշարունի- էյհ հազըթլէրի 1835 սէնէսինէ գա-

տար հայլը իսլահաթ, վէ իմարաթ իճրասըյլա մէշլուլ օլտուղու սըրա- տա, վագը օլան շիտտէթլի պիր հա- րաքէթի արզ սէպէպիլիլ չօգ եէրլէրի սարսըմըշ վէ երգըլմըշ իտույինտէն, անլէրի քեամէքեան թաամիր Էթտիք- տէն պաշգա, ուխտաւոր թաղարընը միւճէտտէտէն իպնա Էթտիրմիշ, քիւ- չիւք վէ պիւեիւք սեղանասուն լարը թաամիր իլէ պէրապէր, Վանքըն սէ- պէպի հաեաթը օլան Հէօնկէլէ չիֆթ- լիք վէ տիյիրմէնիին իհեա, վէ Վանք Էօնիւնտէ վէ մահալի սաիրէտէ պիր չօգ արազի վէ թարլա իշթիրա, վէ ճէտիտ թաղ տէնիլէն միւնթագամ, վէ վասի տաիրէեի տախի ինչա Էթ- տիրմիշ տիր քի, պունլարա էլհալէթ հու հազիհի հաեաթտա պուլունան փէք չօգ քէսան շահիտի ատիլ տիրլէր:

Մուշարունիլէյհին վէֆաթընա գա- տար մէղքիւր Վանքտա Ալիմ, վէ սահիպի ասար, վէ միւլթագիմ իւլ աթվար Միաբանլար եէթիլիպ, Վանք վէ միլլէթին թէգեիտի շէրէֆինէ խատիմ օլտուգլարը պէտիտար տըր:

Միւշարունիլէյհ պէղայէթ թէվէճ- ճիւլէրի օլան միւլթէվէֆֆա Պէղճեան Յարութիւն Ամիրանըն, վէ Տիւզեան Յակոր չէլէպինին Վանքա փէք չօգ զիգըյմէթ հէտիյէ վէ յիշասակլարը վուգու պուլմուշ, վէ հէլէ Յարու- թիւն Ամիրանըն զիգըյմէթ թաշար իլէ միւլէյիէն չաթալ Թագ, Գաւա- ղան, Եալտըղը կիւմիւշ գապլը Աւե- տարան, վէ մէհուր զգեսս վէ ալ- թուն սիլի, կիւմիւշ իշոցլար, վէ սաիր թէքմիլ Պասարագ թագըմը օլարագ տէրքեար օլան յիշատակը պէղաեթ թէշէքքիւրէ շաեան օլուպ, վէ տաի- մա թիգքեարը զիքրի ճէմիլի զըմնըն-

տա, թասվիրի տախի Առաջնորդարանտա մէվճուտ վէ միւսլադ տըր:

Միւշարունիւէյն հազրէթլէրի 1865 սէնէսինտէ իրթիհալը տարը պագա էտէրէք Աթոգա Եղիա Սրբազան կէշմիշ, վէ պունուն իլէ պէրապէր, չէօյլէ պիր քէմալէ էրէն միւշէրրէֆ վանքըն, վաղթը զէվալը կէլմիշ օլտուղունտան, վէ գապահաթը քիմնէ իւզէրինէ ալմանըպ տա, հէր չէյ տէ Ֆէլէթի սիթէմ էթմէքլիք, իպնի ինսանըն իգթիզայը մէպէքի խուսուսիսինտէն պուլունտուղունտան, պու ճիհէթտէ իլէրի տիւշմէքի Ֆէլէթի թէճվիղ էթմէզ. պինաէն ալէյն Վանքտա պատէմա թաշթաշիւզէրինտէ տուրան մահալլ գալապիլէճէք մի տիր. վէ շիմտի խարապաթըն տէրէճէսի նէ սուլարա էրիշմիշ տիր, պուրալարընը տա մուամաիլէյն իլէ քէթխուտայը սատըզը Գրիգոր Վարդապետին իֆատէսինտէն ինթիզար էտէր:

Շու գատար քի, մէզքիւր Վանքա եարըմ սաաթ գատար պատ մէսէֆէտէ, վէ նիրզէ տէնիլէն սուլու սրֆաթլը, վէ հավասը միւֆէրրիհ պիր Հայ գարիյէսինտէ, Ս. Գրիգոր իսմինէ պիր Վանք խարապատ օլուպ, մէզքիւր Ս. Կարապետ ուլու, վէ միւքէլլէֆ Վանքը տախի, օրաեա պէնզէթմէք վասաիթինին հէր ճիհէթի մէվգիլի ֆիլլ ու իճրատա օլտուղունուն պէեանընտա, սարֆընազար էտէմէզ:

Վէ եինէ չէհիրտէն, Ս. Կարապետ Վանքընա օն տագըգա գալարագ Ս. Դանիէլ իսմինէ օլտուգճա միւնթազամ տաիլէլէրի, պաղ վէ պաղչէլէրի, թարլա վէ սաիր արաղիսի պուլունան, վէ եագըշըղըճա պիր Եկեղեցի իլէ, Առաջնորդա, Միաբանլարա, վէ

ուխտաւորլարա մախսուս օտալարը օլան պիր Վանք տահա օլուպ, պու տա այրը պիր Թիմէ մէրպութ, վէ Կէրմիր, Մունճուսուն Պալաէսի գարիյէլէրի, մէզքիւր Վանքա թապի իտույի մաղպութ տուր:

Գայսէրիյէ սանճաղը Տէվէլի, վէ Խնճէ սու իսիմլէրիյէ իրի գաղաեը, վէ Տէվէլիեէ մէրպութ Թամարզա (Թովմա Արծրունի) վէ Խնճէ սուեա միւզաֆ Գարա հիսար նաւլարըյա իքի տէ նահիյէքի հավի օլտուղու հալտէ էնգարէ (Էնկուրիա) վիլաեէթինէ միւհադ պիր լիւա, եախօտ մութասարըֆլըգ օլուպ, Գաղալարընըն տախի քէսրէթի նուֆուս վէ ճէսամէթլէրի ճիհէթիլլէ էհէմմիեէթի մախսուսէլէրի վար տըր:

Տէվիլի գաղասընըն մէրքէզի էրճիաս տաղընըն տիկէր թարաֆընտա պէշ պէլկէյէ միւնգասըմ օլան Էվէրէք (Անուակ) գասապատը օլուպ, պիրինճի պէլկէսի 2500 խանէ թախմին օլունան, վէ շարգ թարաֆընա տօղրու պիր տաղ իւզէրինտէ վագը օլան Տէվէլի գարիյէսի տիր քի, օլտուգճա միւնթազամ ճէվլամի, մէտրէսէ, վէ մէքթէպլէրի վար տըր:

Տիկէրի մահալի մէզպուր իթթիսալինտէ վէ Ֆէնէսէ իսմինտէ օլան, վէ 700 Հայ խանէսի պուլունան պէկէ տիր. պու պէլկէնին Ս. Յակոբ իսմինէ քեարկիր վէ գուպպէլի պիր կիւզէլ Եկեղեցիսի, վէ 300 գատար էրքէք վէ գըզ չօճուգլարը թէտէրրիւս էտէր, Նախալթարան, վէ Ուսումնարանա թագսիմ օլունմուշ պիր տէ կէնիշ մէքթէպի վար տըր:

Սալիսի Էվէրէք թէսմիյէ օլունան վէ 1000 պապ գատար Հայ խանէսի-

նի միւհթէվի օլան տիկէր պէլկէսի օլուպ, պուրասընտա 8 տիրէք իւզէ-րինէ գուրուլմուշ զանէթ վասի, վէ տէ միւքէմմէլ գուպպէլի Ս. Թորոս նամընտա պիր քեարկիր Լուսաւորչա-կան Հայ եկեղեցիսի վար տըր:

Պու եկեղեցիներն հալիսինտէ բէքզ օլունմուշ 200 գատար գավագ վէ սէօյիթ աղաճլարը իլէ, տէօրթ բէօհ-րէնկտէն միւթէմատիէն մաի լէզիզ ճէրէեան էտէր չէշմէսի, պիր սէֆա-պախշ մէնզարէ թէշքիլ էտէր:

Վէ մէգքիւր եկեղեցիներն, Նախա-կրթարան, վէ այրըճա Ուսումնարան օլարագ 7—800 էրքէք վէ գըզ չօ-ճուղու թէտէրրիւս էտէր միւքէմմէլ մէքթէպլէրի վար տըր:

Զիքը օլունան գարիյէնին խաչի շեռ տէնիլէն ճիհէթինտէ, վէ էլիզա թէս-միւնէ օլունուր 50 պապ գատար Հայ խանէսինի շամիլ օլան մահալինտէ, Ս. Աստուածածին խմինէ թաշտան օյմա գուպպէլի պիր եկեղեցի իլէ, պիր թագըմտա ասարը աթիզա վար տըր:

Բապիսի էվլէրէյին ճէնուպ թարա-ֆընա մէրպուլթ օլուպ, 500 իսլամ խանէսինի հալի պուլունան, վէ մըգ-տարը քեաֆի ճամի, Մէքթէպ վէ Մէտրէսէլէրի օլան պէլկէ տիր:

Խամիսի տախի եինէ գարիեյի մէզ-պուրէեէ միւթթասըլ օլուպ, 400 գատար Բում խանէսի պուլունտուղու թախմին օլունան, վէ Ա. Կոսթան թէսմիւնէ գըլընան պէլկէ օլուպ, պուրասընտա տախի 3 առէտ Բում Բիլիսէսի վար տըր:

Իշպու իզահաթտան մաալիւմ օլա-ճաղը իւզրէ, մէգքիւր գասապա թէք-միլ պէլկէլէրի իլէ 4650 խանէեի, վէ 20,000 ի միւթէճալուզ նուֆուսու-

շամիլ, վէ մըգտարը քեաֆի չարսու տիւքքեան խան վէ մաղաղալարը միւշ-թէմիլ պիր պէլտէ տիր. էհալիսինին չալըչկանլըղը, իսլամտան խըրիսթի-անտան իսթանպօլտա գունտուրաճը-լըգ քէօսէլէճիլիք, վէ հաֆաֆլըգ իլէ մէշղուլ պուլունան պիր չօզարընըն զայրէթ, վէ միւտավէմէթլէրինտէն գօլայճա տննաշըլա պիլիր:

Մէգքիւր գաղանըն 32 փարէ տա-խի գուրասը օլուպ, պաղիլէրի Հայ գարիյէսի տիր. վէ էվլէրէքլիլէր Ֆէ-նէսիլէր կիպի, հէման ճիւմէսի տէ Գաւառական էրմէնիճէ լիսան իլէ թէքէլիւմ էտէրլէր:

Թօմարզա տէնիլէն բէէսի նահիյէ, ըիվանէթէն աննաշըլտըղընա կէօրէ գատիմինտէն Թովմա Արծրունիին շէնէլթմիշ օլտուղու պիր գարիյէ օ-լուպ, պու կիւնքի կիւն 600 գատար Հայ խանէսինի շամիլ պիր գասապա օլտուղու, վէ մըգտարը քեաֆի չար-սու, վէ պաղար մահալի իլէ պէրա-պէր, եկեղեցիսի վէ մէքթէպի տախի պուլունտուղու հալտէ, գուրպինտէ զանէթ միւքէլլէֆ վէ միւքէմմէլ, վէ գուպպէլի եկեղեցիսի, վէ նատիտէ տաիրէլէրի իլէ միւշէքքէլ Ս. Աստ-ուածածին խմինէ պիր տէ Վանքը, վէ իտարէսինէ քեաֆի մըգտար տա իրատ վէ հասըլաթը վար տըր:

Խնճէ սու գասապասը շէհրին պա-թը թարաֆընտա, գաղա մէրքէզի, վէ 800 գատար իսլամ վէ Բում խա-նէսինի հալի օլտուղու կիպի, Գարա հիսար գարիյէսի տախի 1500 պապ իս-լամ խանէսինի շամիլ բէէսի նահիյէ տիր, պուրալարըն իւզլիւմիլլէրլէրի, վէ մէյվէլիք պալ վէ պաղչէլէրի մէշ-հուր օլուպ, օ ճիհէթ Գայսէրիյէնին քիլարը հիւքմիւնտէ տիր:

ՍԷԱՏԵԹԻ ԻՆՍԱՆԻՅԷ

Երմի իւջ նիւսխէսկն՝ տէրաւ (սա. 367)

բ. Թէճրիւպէ գըսալըզը տա, իւնասըն՝ տիւնեա իլէ էրքէք գատար քէսպի իթթիլաթ էտէպիլմէլէրի նագապիլի իմքեան օլմասընտան իլէրի կէլիւր. պու պապատէ նիսա թագըմընտան թէճրիւպէսինտէն եիւքսէք պիր թէտպիր, վէ հէր խուսուստա տիրահէթ, վէ իշլէք ֆիքիր կէօզէթմէք ալնի խաթա տըր: Կէլէլիմ քի հասպ էլ վաղիֆէ էրքէլին միւթալէաթ վէ մէրազը ումուսի, վէ չօդ տէֆա մանէվի շէյլէր իւղէրինէ օլտուղու հալտէ, անլէրինքի տախմա խուսուսի մէվատա, վէ էքսէրի մատտիեաթ հագգընտա օլաճաղընը, վէ պունուն իսէ էմրի զարուրի օլտուղունու պիլմէք, վէ ծնա կէօրէ կէչինմէք լեաղըմ կէլէճէյի տէ պաշգա տըր:

գ. Նիսալըզըն իգթիտարը թապիլիսինն պիր նօզթայը նիսպիյէսի վար տըր. եանի մաեէյի խըլգէթլէրի, էրքէլին նէ՝ պէյնի տիր քի ֆիքիրճէ ծնա միւսապի օլապիլսին, նէ՝ աեաղը տըր քի փայիմալ էաիլսին. իլլա պէօյրիւ տիր. վէ պունտան չու նէթիճէ տօղար քի, պիր գըզ՝ նէ՝ պաշա թաճ, վէ նէ՝ տէ աեադ ալթընա ալընարագ, տուն մէրթէպէտէ իղաճ օլունմագ իչուն զէվճէ օլաճագ տըր. իլլա աղայը պէտէնիյէտէն պիր ճիւզ կիպի էսիրկէնմէք, գատոր ու գըլմէթի պիլինմէք, վէ մուհապպէթի սահիհէ իլէ սէվիլմէք իչուն ալընաճագ տըր. վէ չու սօն ՄՈՒՀԱՊՊԵԹԻ ՍԱՀԻՀԷ տէնիլէն իւլվի, վէ մէմուռն խասսիեթ իսէ, հէր գուսուրու իքմալ, վէ նէշէ գապա-

հաթլարը նաղարը աֆվ իլէ կէչիշտիրէրէք, սէատէթի մաթլուպէսի իսթիհասալէտէր օլտուղու պէտիհի տիր: Ջանն էտէրիմ պու պահա իլէ հիւքմիւ թէզէվվուճ նէ՝ տէմէք տիր, վէ էմրի իղտիվաճ իսէ, նէ՝ էֆքեար վէ մագսէտէ միւպթէնի օլմալը տըր, շուրալարընը պիր տէրէճէեէ գատար իղահ էթմիշ օլտուգ, վէ նէօպէթի քէլամըմըզը իֆատէնին խիւլասէ էտիլմէսի քէրթէսինէ վուսուլ պուլտուրտուգ. իմտի պիր գաշ սէօզ իլէ տէ, օրատան տէմ վուրարագ ճէվապըմըզը ըէսիտէյի խիթամ էտէլիմ:

Ջէվճէ ինթիխապընճա, չիմտիեէ գատար թէվլիհ էտիլէն միւշքիլաթ, վէ խուսուսաթը սաիրէսի կէօզ էօնիւնէ ալարագ, հալէ չէչպան, վէ էղհէր ճիհէթ միւճիպի իսթիհասան պիր գըզ իլէ ագուր իղտիվաճ էտէպիլմէք իգպալինէ նաիլ օլան տէլիգանլըլարա նէ՝ մութլու... իշլէ տիւնեանըն ճէննէթինի, վէ տարը ֆանինին սէատէթինի կէճնէնէճէք ծնլար տըր. պունլար իչուն թարիգ վէ թէտպիր իրաէսինէ գաթան լիւղիմ եօգ... զիրա քէնտի վաղիֆէլէրին թաեին էտէճէք տէ՝ եինէ քէնտիլէրի տիրլէր, վէ հէր սըրատա օ՝ միսիլլուլէր չիւպհէսիլ, էսէրի մուվաֆֆագիեթ կէօրիւլէր:

Մաաղալլահ պիր աքսի հալ վուգու պուլուր, վէ զէվճ իլէ զէվճէ առասընտա էմրի թէնասիպ գապիլ օլամամըշ օլուր իսէ, էրքէք իչուն իթթիխալ էտիլէճէք կէչիմ թարիգի, անճագ վէ անճագ Օգոստոս իմէրաթօրուն սապր ու միւլաիմէթի տիր... Նիչուն քի, պու զաթը ալի հէր միւշքիլաթա օ՝ ճիհէթլէ զալէպէ էտէպիլտի:

Հիւսնիւ իթիլաֆա նիսաճա իմքեան վէ չարէ իսէ, Կայիանըն հալի տիր. նասըլ քի մէրգումէ քէնտի իֆֆէթ վէ մահճուպիեթիլէ, պիւթիւն Բօմա նիսվանընա իպրէթ կէսթէրմիչ իտի:

Լաքին՝ կէլինիք գըղլարա շուրասը մաալիւմ օլմալը տըր քի, թա ասըր-լարտան պէրու սիւրիւպ կէլտիյի իւզ-րէ կէլինլէրին պաշընա ալ բէչէ թուլթ-մադ ատէթի, պօշ պիր շէյ օլմաեըպ մանասը վար տըր:

Հիքմէթի թապիեթի էտէպիյէ իւ-մինճէ ալ բէհը հիճապա տէլիլ օլուպ, վէ պու տա, տաիմա եիւզտէ բունու-մայը զուհուր օլուր իտուլինէ մէպի, կէլինին օ՛ խասսիեթիլէ միւթթաը-ֆէ օլտուլունու, վէ եիւզիւնիւն թու-թուգ իլէ թուլթուլմասըյլա իսէ, տիկէր խասսիեթիլինն տաիսի իֆ-ֆէթ, վէ էհլի ըրզըրգ օլմադ լեա-զըմ կէլէճէյինի իմա էթմէք իչուն տուր. վէ իլթէ նիսա թաիֆէսինտէն մանէն մաթլուպ օլունաճադ մուհա-սէնաթ տա պաշըրճա պունլար տըր:

Վէ աթիգ Եունանիսթանտա մէշ-հուր օլան օյմաճը փիթիասըն թէէհ-հիւլ էտէճէք պիր տէլիգանլը տօս-թունա, աեաղը թօսպաղա գապըզը-նա պասարագ տուրան պիր կէլին սա-նէմի իհտա էյլէմիչ օլմասընաան մադ-սէտի իսէ, ալաճաղը գըզ, խանէսի-նին պարը կիրանընը տաիմա իւզէրի-նէ ալմադ, վէ պիւեիւք հիւնէր վէ մարիֆէթի տաիսի, չօգ սըրատա սա-նէմ կիպի սաքիթէ օլմադ իգթիզա էտէր օլտուլունու պիլտիրմէքտէն ի-պարէթ իտի:

Խիւլասայի քէլամ, վադթըյլա Բօ մատա, կէլին տիւյիւն էվինէ կէլտիք-տէ, կիւվէյի գաիուտա գարշըլաեա-

րադ «քիմ սին սէն» տէեու սիւալ է-տէր, վէ օ՛ տաիսի «էկէր սէն Կաիոս օլուր իսէն, պէն տէ Կայիաեըմ» ճէ-վապը վէրիր իտի:

Պիւյիւք վէ էն հագդըր պիր ճէ-վապ տըր. զիրա պիր գէվճէնին հու-սուլու մաթլուպու թէէմին էտէպիլ-մէսի իչուն, զէվճինին աիսեադ վէ իտարէսինէ մէնուլ չօգ շէյլէր օլ-տուլու տա զայրը գապիլի ինքեար տըր:

ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ ՊՍՊ

ՀԻՒՍՆԻԻ ԻՏԱՐԷՅԻ ԱԻԼԷ

Թէգէվիլիւճտէն մաթլուպ օլունան մուհասէնաթը իսթիհաալ, վէ հիւսնիւ մուաշէրէթ իլէ պէրապէր լէֆֆահը հալի իսալ էթմէք իչուն տաիսի, հիւս-նիւ իտարէյի աիլէ վաղիֆէյի միւհիւմ-մէսինի քէմալը իթինա իլէ իճրա էթմէլի տիր:

Ձիրա պիր ատէմին խանէսինտէ ա-ղըզ տաթիւրըզը պուլունմադ, ֆա-գըրըրգ օլմատան չօգ զիեատէ ֆէ-նա, վէ օ՛ միսիլուլէր էվլէնմիչ օլմա-եըպ, իլլա ճէհէնէմ աթէլինէ իլգա էտիլմիչ օլաճաղլարը տէրքեար վէ ըսնա տըր: Անըն իչուն հէր նէ գա-տար, զէվճէ ինթիսապը պահսընտա ումուլիեթ նօթայը նազարըյլա պէ-եան օլունան պիր չօգ ճիհէթ, հիւս-նիւ իտարէյի աիլէեէտէ մէշմուլ ի-տույի բէհինի ըիւթպէյի պէտահէթ իսէ տէ, իչպու պապ իլէ իտարէյի մէզպուրէ հագդընտա պազի խուսու-սի թէպլիղաթըն լիւզիւմիւ օլտուլու տա զայրը միւնքէր տիր,

Հիւսնի իտարէյի աիլէ իչուն կէօ-զէտիլէճէք իլք նօգթա, տէրունի խա-

նէտէ իբի նէֆէր, սահիպի ըէէյ օլմա-
սը, վէ հէր պիրիսինին այրը այրը վա-
ղիֆէ իլէ միւքէլլէֆ պուլունմասը տըր:

Չօդ էվլէրտէ, վէ պօշ վէ պէյհու-
տէ եհըլէրտէ վուգու պուլան աղըզ
տաթսըզըզլարընըն, վէ իշ աթէշլէն-
տիքճէ դօփարըլան սէս վէ շամաթա-
լարըն նէթիճէսինի արարսըն քի, էք-
սէրիսի վաղիֆէ հուսուսուսուն թէ-
ճավուզ էտիլմիշ օլմասընտան իլէրի
կէլմիշ օլուր:

Չունքի իհթիմալտէն տէյիլ տիր.քի,
գարը գօճա հէր շէյտէ, հէր մաստտէտէ
վէ հէր սէօղտէ միւթթէֆիդ իւրըէյ,
վէ միւմըին տէյիլ քի, հէր հանկիսի օ-
լուր իսէ օլսուն հէր խուսուստա սա-
լիհ օլապիլսին. տէմէք տիր.քի, հան-
կի շէյ եախօտ սէօզ իսթիլաֆը էֆ-
քեարա, վէ միւճատէլէեէ սէպէպ օլ-
մագտա իսէ, ծնուն պազի էրքէք, վէ
պազի տէ գարընըն գուսուրունտան,
վէ օ՛ տագըգատա քէնտի գուսուր-
լարընըն ֆարգընտա օլունամամասըն-
տան նէշաթ էթմիշ օլապիլի. իմտի
պու սըրատա իբի թարաֆա տա պիր
ալիճէնապըզ իճապ էտէր. եանի ի-
նատ վէ իսրար եհըրինէ թէնէզզիւ...
հէր հանկի զէվճէյն պու թէնէզզիւիւ
իսթիեար էտէր իսէ, խուսումէթ պու-
լութլարընըն պիրտէն տաղըլաճաղը,
վէ օ՛ խանէնին իշի ըիւշէն օլաճաղը, վէ
մաազ Ալլահ ինատ ու իսրարա տէ-
վամ էտիլի իսէ, մէսէլէ պիրինտէն
տիկէրինէ ինթիգալ էտէրէք սաշ եօլ-
մալարընա, վէ ըէսիմտէ կէօրիւտիւ-
յիւ վէճհ իւզըէ պիր թագըմ թէճէ-
միւլլաթ գըրըպ տէօքմէք իլէ, էշեա
վէ ըուպա եըրթըպ վէ եագմագ պու-
տալաղընա գատար տաեանաճաղը
վաղիհ տիր:

ՄԻԻՋԻՐԻ ՏԻՐԼԻՔՍԻՋԼԻՔ

Նըզամ վէ դաիտէնին հէր պիր ույ-
ղունսուղըզլարըն էճիւնիւ ալաճա-
ղը կիպի, նըզամըզըզըն տա եօզ-
տան ֆէնալըզլար տօլուրաճաղընը
քիմնէ ինքեար էտէմէզ. պու միւթա-
լէա իլէ տէ, թարաֆէյնին վաղիֆէ-
սի իւզէրինէ նագարը տըզգաթ տա-
վէթ էտէրիւ. զիրա պիր չօդ միւճա-
տէլէ գափուլարը տախի, պու ճիհէ-
թէ տըզգաթսըզըզտան աշըլըր:

Ձէվճ իլէ զէվճէ պէյինտէ վաղի-
ֆէ շու եօլտա թաեին օլունուր. խա-
նէնին տախիլի իտարէսի, վէ իհթի-
եաճաթը զարուրիյէսի պիւսպիւթիւն
գատըն թաիֆէսինէ աիտ տիր. պիր
էրքէք պու խուսուսլարտան տօլաեը
գարընըն ըէէյնէ հիւքմ էթմեք իս-
թէմէմէլի տիր. վէ թալապ եախօտ
թէնսիպ գըրընան շէյի էսասէն գա-
պուլ էտիպ, շաեէտ ալընմասը վէ եա-

վրջմասը իշուն պիր սէպէպ, եախօտ մանիյի շէրի վար իսէ, վագթը մէր-հունունա թէրքինի նեղաքէթ վէ միւ-լաիմէթ իլէ խապէր վէրմէլի, վէ իս-քեաթ էթմէլի տիր. պունուն խարի-ճինտէ օլան հէր նէվի մուամէլէ, միւ-

ՄԻՒՍԲԻՐԱԹ ՃԻՆՆԻՆԼԵՐԻ

քեալէմէ, վէ միւճատէլէ, գատընլա-րըն հուգուգունու փախմալ էթմէք, վէ տէ պիր չօգ ույղունսուգլուգլարա սէպէպիսէթ վէրմէք տիր:

Պու եօլտա քէնտի հուգուգունու մուհաֆազաեա միւգթէտիրէ օլամա-եան, եանի գօճասընա թահթը վա-զիֆէսինտէ օլան պիր խուսուսու սէր-պէսթճէ իֆատէ գըլաման խանըմ-լար, օլ խուսուսուն եօլսուգ ճէրէեա-նընտան աօլաեըմէսուլիսէթտէ գա-լըր օլտուգլարը կիպի, գօճասընըն իգթիտարը մաֆէվգինտէ, վէ հագ-գըլա պէեան էթտիյի իթիզարըն մուղաիրինտէ թէքլիֆլէր, վէ իճրա-սընճա ինատ ու իսրար էտէնլէր տէ, տէլիլ քի պիր զէվճէ մուամէլէսինտէ, իլլա տիւշմէնլիքտէ պուլունուրլար ի-տուլի ղայրը միւհթամճը պէեան, վէ գատընլարըն հիւսնիլ իսաֆը վազի-ֆէլէրի, պու նօգթանը կէօգէթմէքլէ իքմալ օլունապիլէճէյի տէրքեար վէ աեան տըր:

Կէլէլիմ էրքէքլէրէ. խարիճի մուա-մէլաթըն քիւլլիսիւ քէնտի վազիֆէ-լէրինտէն մաատուտ պուլունուրլուն-տան, օ՛ միսիլլու խուսուսաթա գա-տըն ըէէյի թէճավուգ էթտիրմէք, կէմիսինին տիւմէնին պիր աճէմի թա-իֆէ էլինէ վէրէն գափուտան կիպի, պաշտան գարա կէթմէք տէմէք տիր: Գարըսընըն պու թէէսիրի ալթընա կիրմէեէն էրքէք՝ էրքէք սաեւլըր, վէ էկէր քէնտիլէրինին ըէէսէն եախօտ քիւլլիէն իշ եափմադ իգթիտարը օլ-մաեւպ տա, թէմէթ թիւ վէ թիճարէ-թի զէվճէսինտէն պէքլէեէնլէրտէն ի-սէլէր, օնլար միւսթէսնա տըր. եօգսա էրքէյին պու վազիֆէսի իշուն գատըն թաիֆէսի թարաֆընտան զէրլէ գա-տար միւ տախէլէ ճաիղ տէյիլ տիր⁽¹⁾:

ՖԱԻՏԵՍԻՋ ԷՅԼԵՆՃԵԼԵՐ

Իշթէ պու, վէ պունա մուամսիլ ճի-հէթլէր, հիւսնիլ իտարէյի աիլէնին

(¹) Պուրատա պէեան օլունան միւթա-լէաթ, պաշլըճա թիւրքիա կէտիշինէ, վէ միլլէթիմիզին մէսլէքի միւթթէխէզինէ միւնհասըր տըր. զիրա էրքէք կիպի մուա-մէլէյի ախգ ու իթաեա, վէ սաիր մաս-լահաթա կիրիլմէքտէ պուլունան գատըն-լարըն թաեինի վազիֆէսի տէ, պաշգա պիր նօգթայը նազար իլէ կէօգէտիլիլ օլ-տուլու տէրքեար տըր:

միհվերի օլուպ, վէ թարափէյն հա-
րաքեաթընտա թէճավուզ կէօրիւ-
մէզ իսէ, հէր մուհասէնաթըն հու-
սուլ պուլաճաղընտա իշթիպահ եօզ
տուր:

Պունտան սօնրա սըրա կէլիր զէ-
վալլը զէվճէնին ադչամա չօլուզ չօ-
ճուղա նափազա պէքէր իքէն, զէվճի
տըշարտա, պաղիրկեան իսէ տիւքքեա-
նընը պըրադարազ, գալփա իսէ գօն-
եասը էլինտէ պիր թարափա կէթ-

մէլերէ վէ էյլէնմէլերէ չըգան, չիշթիփ
հանըմլարա:

Պունլար իչուն ուզուն սէօզ նէ՛ լեա-
զըմ, օ՛ միսիլլուլէրին տէյիլ գարը գօ-
ճա, իլլա ինսան գաթարընտա սաեըլմա
լարը տախի պէճա օլմանաճաղընը ի-
ճապը հալ խապէր վէրիր. վէ պու հալ
թաշրալարճա գապիլիզ տիր կիպի
օլտուղու հալտէ, իսթանպօլճա կիւն
պէ կիւն չօղալմագտա, վէ զէվճիե-
թին մուգատտէս պէնտի շիքէսթ օ-

ՀԻՒՍՆԻ ՄՈՒԱՇԻՐԵԹԻ ԱՒԼԷ

տիյի սըրատա օղրաեարազ, վէ քիսպ
ու թիճարէթ վազըթլարընը միւսքի-
րաթ տիւմանընը կէթիրէճէյի ույ-
դուեա ֆէտա գըլմագտան քէյֆ տու-
եարազ, վէ եախօտ հէր հանկը սընըֆ-
տան օլուր իսէ օլսուն իշինտէն գուր-
թուլուր գուրթուլմազ էվինի վէ չօ-
ճուզլարընը ունուտարազ, մէյխանէ-
լերէ տօլան ատի թաղըմլարա. վէ եա-
խօտ գօճասընը՝ պաշընը գըրգ եէրին-
տէն եարմաճասընա օղրաչմագ իւզրէ
չարուեա կէճտէրիր կէճտէրմէզ,
էվինի իշինի եիւզիւ իւսթիւնէ, եա-
խօտ աշճը, վէ իշճի էլինէ պըրագըպ
տա, սիւսէնիպ բիւսէնէրէք, կէզ-

լունուպ տա, պիր պաշգա սիւրէթ-
տէ եօլ ալմագտա օլտուղու նաղարը
թէէսիւֆ իլէ հէր կիւն կէօրիւլիւ-
եօր հայահաթ...

Խիւլասէյի քէլամ, իշին պիր ճիհէ-
թի տէ օեուն վէ էյլէնճէ մէսէլէսի
օլուպ, պու պապտէ տախի հիւսնիւ
իտարէյի աիլէ, վէ աիլէ արասընտա
սուի մուամէլէ իչուն միրաթ մագա-
մընտա, պուրատա իքի ատէտ րէսիմ
վազ օլունտու: Մուլթու օ՛ գաթ, վէ
ֆամիլեաեա քի, ագտը իղալվաճտան
էտիլէճէք մատտի մանէվի թէլէզղիւ-
ղիւ, տաիրէյի աիլէսինի թօփլաեա-
րազ ինսանիեթէ շարթ, վէ էլզէմ

օլան պիր թարզ իլէ իմրարը էվգաթ էթմէտէն արար, վէ եազըզլար օլսուն օ՝ քիմսէլէրէ տէ քի... էվլատա հիւսնիւ իպրէթ իչուն սարֆ օլուն-աճազ պահասըզ վազըթլարը, տաիմա պէյհուտէ շէյլէր, վէ թէրպիյէ-եէ մուխալիֆ հալ վէ էյլէնճէլէր իլէ կէշիրմէքտէն քէյֆ տուեար:

ՏՕԳՈՒԶՈՒՆԾՈՒ ՊԱՊ

ԷՕԼԻՒՄ

Սէատէթի ինսանլիյէնին միւթէլիֆ պահսլարընը կէօզտէն կէշիրտիքտէն, վէ տիւնեանըն էնվաի հալինի սէյր էթտիքտէն սօնրա շիմաի կէլտին եէթիշտին էճէլին միւսավաթ քէօբրիւսիւնէ. պիլէսին քի պու կէշիտի՝ տարաթ վէ սալթանաթ սահիպի Փատիշահլար իլէ պիր ֆազիրին՝ մաէն վէ միւթէսավիէն կէշմէմէսի գապիլ տէյիլ տիր:

Անըն իչուն իսկէնտէրի ազիմ, էն ճէսամէթլի օրտուսու գումանտանըղընը տէրէօհտէ էտէրէք, քէմալը զուրուր վէ վուգուր իլէ մուհարէպէ-եէ կէթտիյի պիր սըրատա, ֆըշըսը իչինտէ լէճիլէթթէֆթիլ պիր թագըմ քէմիք գարըշտըրմագտա օլան Դիոգի-նէս ֆէյլէսօֆա թէսատտիլֆլէ «նէ եափրիօրսուն Դիոգինէս» տէեու սօրմատա «պու քէմիլլէրին իչինտէ վիտէրին ֆիլիպպոսուն տա քէմիլի վար. էթպասսընըն քէմիլինտէն թէֆրիգ էթմէք իւզրէ վար գուվլէթլէ չալըշըեօրում ամմա գապիլ օլամաեօր...» ճէվապը վէրտի. վէ պունուն իլէ էճէլնազարեաթընտա բէտէրի իլէ էթպասսընըն հիչ պիր ֆարգը օլմատըղընը աննաթմագ, վէ տէ իսկէնտէրի ազիմին քիպրինի գըրմագ իսթէսի Դիոգինէս:

Վազաա ալէմին պիլտիյի շէյ տիր քի, էճէլ թըրփանը ալէլ ումում միւսավաթ իւզրէ քէսէր պիլէր, վէ պաշը պուլուլթլարա տէյէնլէր պիլէ ազըպէթ օ՝ քէօբրիւտէն կէշէր, լաքին Սէատէթի ինսանլիյէ գաղիյէսինճէ, պու սօն հաւմիէ իչինտէ տաիի արանըլաճազ հայլը ճիհէթլէր վար տըր:

Մաալիւմ օլտուղու իւզրէ, էօլիւմ էսասէն իքի նէվի օլուպ, պիրիսի թապիլի, վէ տիկէրի իճպարի տիր. թապիլի օլան արթըգ տամարլարտա գան գուրուեարագ, ազայը պէտէնիյէնի իլլէտէճէք ըսըճագլըգ ազալմաեա, վէ հաեաթը գէնտէկի ֆըգտանա եօլ ալմագլա կիւն պէ կիւն ճիւհէր գալմամաեա պաշաեբպ կիւնիւն պիրինտէ տէ բուհուն սէճնմէսի տիր:

Պու էօլիւմ զազէլէ կէլմիշ աղաճլար, եախօտ գուրումաեա մէյլ էթմիշ օթլար, վէ տէ ֆիթիլինին սօրմասընա քէնաֆի եաղ, վէ կազը գալմամըշ լամպալար կիպի օլան իլթիեարըլըգ գէմանը տըր:

Լաքին իճպարի օլան, սէրմաեէյի հաեաթըն թիւքէնմէսինտէն նէշաթ էթմէեիպ, հէր ան վէ սաաթտա, վէ ճէմիլի վազըթտա հազըր, վէ իքի ճիհէթէ միւնհասըր տըր: Ճիհէթլին պիրիսի էնվաի մարագ, իլլէթ, վէ խասթէլիլլէրին, ազայի վիճուտի վէ նէֆէսի իլլալ էթմէսիլլէ, վէ տիկէրի ինսանըն ափանսըղըն պիր գազաեա օզրամասը, եախօտ պիրիսի եա տէ քէնտիսի էլինտէն գաթըլ վէ հէլաք էտիլմէսիլլէվու գուպուլան մէվթ տիր:

Պունուն իչուն գէպանը նաոտա «տօղմագ պիր շէշիթ տիր ամմա, էօլմէք պին շէշիթ» տէնիլմէսի տարպը մէսէլ հիւքմիւնէ կիրտի:

Էվվէլքի էօլիւմտէն էզատէյի սէր էթմէք եօլունտա հիչ պիր թարիգ վէ

Թէտպիր օլմատըղը կիպի, սօնրաքի-
լերտէն իսթիխլաս իչուն մէլհուզ օլան
Թէտպիր վէ չարէ, հատտ ու հիսա-
պա կէլիւր շէյլերտէն տէյիլ տիր. վէ
հէլէ քէնտի քէնտինի թէլէֆ էտէնլէ-
րին հալի իսէ, հէր էօլիւմտէն զիեա-
տէ միւտհիշ վէ շաեանը թէէսիւֆ շէյ
տիր:

Իպնի ինսան՝ պու միսիլլու վագըթ-
սըզ էճէլէ գուրպան կէթմէմէք իւզ-
րէ, սըհէթի իխլալ էտիճի շէյլերտէն
գաչընմագ, վէ թէհիքէսի մէլհուզ
պուլունան էնվաի հալտէն իհթիրագ-
լը տավրանմագ իճապ էտէր քի,
ճիւմլէսի, վէ հէր պիրինին պիր տիր-
լիւ էսպապը միւճիպէսի, հէր քէսին
Թէտապիրի իհթիեաթ. քեարանէսինէ,
վէ Թէտգիգաթը մախսուսէսինէ աիտ
մատտէլէր տիր:

Կէլէլիմ քի, հէր պիր Թէտապիրի
լազըմէեի իճրա, վէ գուտրէթի ինսա-
նիյէնին եէթիշէպիլէճէյի տէրէճէտէ
իգթիզա էտէն իհթիմամը հիւսնի իֆա
էտիպ տէ, եինէ հուսուլու մուվաֆ-
ֆագիեթ միւմքին օլամագ իսէ, ծնտան
սօնրա էճէլին բէնչէյի զարպընտան
գուրթուլամաեանլար իչուն հայաթ
տա օլանլարա թէսէլլի վէրէճէք
խուսուսուն վագիֆէճէ գուսուրսուզ
պուլունուլտուղու օլմալը տըր. զիրա
օ՛ տէմտէ սէտալը ֆիղան ու ֆէզա
արշը ալէաեա չըգսա տախի կէշմիշ
իչուն պիր խայրը եօգ տուր:

Իչին մատտի ճիհէթի իւզէրինէ պու
գատար սէօզ իլէ իքթիֆա էտէրէք
մանէլիսինէ կէլինճէ, էճէլ մահուտի-
նին պիր թագըմ՝ ատէմլէրի, ալէլիու-
սուս ասհապը գուտրէթ վէ զէնկին
օլան կիւրուհի, վասիեթ վէ մէշրու-
թէ կիպի պազի Թէտապիրի իհթիեա-
թիյէեէ մէճպուր էթմէսինէ նէ՛ տէ-
մէլի. պուրատա՝ պիր սէվապ, եա-

խօտ խայրաթ, վէ զիքրի ճէմիլի միւ-
ճիպ պիր նէվի խուսուսաթ իչուն եա-
փըլան վասիեթնամէլէրէ պիր շէյ
տէմէաիքտէն պաշգա, պիր միլլէթտէ
ումումուն խայրընը միւէտտի, վէ թէ-
գատտիւմու թարագըեաթընը միւհ-
թէվի օլան վասիեթլէր նէ՛ գատար
չօղալըր իսէ, օ՛ միլլէթին իսթիգպալի
օ՛ գատար թէէմին օլունմուշ օլուր
խտույինի թէսիւմ էտէրիմ:

Պիզիմ պէեանը էսէֆ էտէճէյիմիզ
վասիեթլէր, նէչէլէրինին հալը հա-
եաթընտա եօլա կէթիւրէմէմիշ օլտու-
ղու էվլատընտան պիրիսինի, պատէլ
վէֆաթ միրասընտան մահրում էտէ-
րէք ինթիգամ ալմաեա չըգըշմասը,
վէ պազիլէրինին գըզ էվլատը հագ-
գընը, էրքէք էվլատընա կէշիրմէճէ-
սինէ պիր վասիեթլէ շուրու գըլմասը,
վէ եախօտ վէրէսէյի մէշրուէսի հագ-
գընտա ատէմի միւսավաթը, վասի-
եթնամէսինէ էսապ իթթիխագ էթ-
միշ օլմալը իլէ, էօլմէգաէն էվվէլ
պատէլ վէֆաթ վէրէսէսի պէյնինտէ
խուսումէթ, վէ քին ու պիւրիւտէթ
հասըլ էտիճի թօխումէքմիշ օլանլարըն
վասիեթ վէ մէշրութլէրի տիր:

Պէյլէլէրէ տէրիմ քի, պիշարէ ա-
տէմ պագ քի էտէպ ու թէրպիեէ
սահիպի էվլատ թիւրէթմիշ օլասըն,
էվլատընա թէվտի էտէճէյին մալմիլը,
վէ մուհաֆազալընա հալալէ էյլէեէ-
ճէյին շէրէֆ վէ հայսիեթլէ անըն իլէ
թէէմին էտիլէ պիլիւր. վէ պունլար
իլէ, էօլաիւքտէն սօնրա տախի իսմի
շէրիֆին թիգըեար էտիլիւր. եօգսա
էօյլէ ատի վէ մուհապպէթ եէրինէ
պիւրիւտէթի միւէտտի Թէտապիրլէրին
պիր ագչէ էթմէաիքտէն պաշգա,
հէմ տէ մէզարընըն իւզէրինէ էնվաի
պէտտիւա, վէ տույմագ օլան գու-
լագլարընա տօղրու լանէթի լաեուհ-

սա ետզտրորը լաճաղընտա շիւղհէ՞ մի վար . . . :

Արթըդ սէօղիւ պիթիրէլիմ. տիւն-
եանըն պու գատար տէրտ ու միհնէթ-
լէրինի, վէ մանէն մատտէթէն հէր նէ-
վի աճը սանճը ֆէլաքէթ վէ միւսիւ-
պէթլէրինի կէշիտիրտիքտէն, վէ հէր
նէ օլուր իսէն օլ. վէ նէ մէրթէպէեհ
եթթիշիր իսէն եթթիշ, իշթէ արատը-
ղըմ հալի սէատէթի պուլտում տէ-
եու պիլէրէք, պիր տաղըգա պիլէ
կէճնէնէմէտիքտէն սօնրա իշիմ նէ
տիր տէր իսէն, պիրի տիւնեալի, վէ
տիկէրի տէ իւխրէվի օլարադ իքի նէ-
վի իւմիտ տիր. տիւնեալի իւմիտ էօլ-
տիւքտէն սօնրա տալի իսմին պաղի
գալմասը իլէ օլա պիլիր քի, պու տա
էօլմէզ էսէրլէր, վէ իպրազ էտիլմիշ
ֆազիլէթլէր, վէ իլիմ թէրպիհէ վէ

տէ հիւսնիւ ախլեադ գազանտրորըմըշ
էվլատ վէ ահֆատ կիպի մէյվէլէր իլէ
հուսուլա կէլիր :

Տիկէրի տալի տարը պաղատա,
հաեաթը ճալիտի, վէ բուհանի սէ-
ատէթի կէճնէնմէք իւմիտի տիր քի,
օ տա իշպու ըիսալէնին միւլթէլիֆ
պահսլարընտա թէվղիհ վէ պէեան օ-
լունան հալը Սէատէթի ինսանիյէեի
գազանմադ, ֆազիլէթ ու մէզիեթ
եօլլարընտան պիր վէճհլէ սափմաեա-
րադ էթի ԱՏէՄ օլմադ իլէ էլտէ էտիլիր.
Պինաէն ալէյհ պու տիւնեատա ին-
սանճա եաշաեըպ, ինսանլըղա եաղը-
շան էօլիւմ իլէ էօլմէք, վէ ախրէթտէ
տալի իւլվիեթի էպէտիյէեի կէօ-
նէնմէնին թարիգիլի պիլմէք իշուն,
պու քիթապ սանա պիր ֆիհրիսթի
մալիւմաթ մազամընտա թէվտի է-
տիլմիշ տիր :

Տէվերանը էօմրիւ իքմալ էտիպ պու ճօգթաեա կէլտին ,

Կէլ պիր հիսապ վէր պազալըմ ճէ գազանըպ ճէ դայպ էթտին ,

Պու ճիհան պիր միրաթ օլուպ սէյր էթտիրտի էնվաի հալ

Կէրշի գօշտուն ամա հանկիսիցին արգասընտան եէթտին :

Աննատըն քի արատըղըն սէատէթ պուրտա մէֆգուտ տուր ,

Հաճկի թաշա պաշ վուրտունսա էլէ կէշէն պիր իւմուտ տուր ,

Իսթէր Շահ օլ իսթէր սաիլ, եիցէ լօգմա խունալուտ տուր ,

Պիր լահգէհիք զիքը էյլէ պազ , ճէ զէման կէօզ եաշըն սիլտին :

Էօմիւր տէյի չէքտին ազապ կէօրտիւն աճը օլտուն բիւրղամ ,

Հէր պիր մէհլէքէ քէօբրիւսիւն պից միհնէթլէ կէշտին էնճամ ,

Նէ տէրտ քէտէր ըէֆ օլտու ճէ՝ տալի պէլիյէ խիթամ ,

Հէնուզ արարքէն սէատէթ պիրտէն պիր մէզարա կիրտին :

Նէ՝ եազալըմ թարիսիցէ ճէ՝ տիր թէրճէմէյի հալին ,

Իսմիցի էօլմէզ գըլմաղա խայր էտէմէզ տիւնեա մալին ,

Պազալըմ վա՞ր մը տըր ճիտտի չէքէն մաթէմ ու մէլալին ,

Գազանըպ տա ֆազիլ էվլատ հէմ ֆազիլէթ մա սահիհ տին :

Է՛յ ազիզիմ պիր էյեամ տէ սէն պուրտա քէնտիցի եօրտուն ,

Նէ՝ մաեէտէն խալզ օլտունսա վարտըն եիցէ օնու պուլտուն ,

Տիւնեաեա Սուլթան օլուրում պէլլէր իքէն թիւրապ օլտուն ,

Տիւրիզ քի Թանկըր Թէալա վէրսին ախրէթտէ մսգսէտին :

ԳԱՅՍԵՐԻՅԵՆԻՆ ԱԹԻԳ ԳՕՃԱՊԱՇԸԼԸՂԸ

Երևմի իւջ նիւսիսէսէն տեւաւ (սա. 370)

Մէջքեր գափուլարըն իւսթ թարաֆընտան, չարտաղըն գափէսի հիգասընա գատար պէլմէլի, վէ եիւզլէրինտէ օյմա թահթալար մըլըլը օլարագ պիր պիրինէ միւսաւի կէօզկէօզլէր, վէ տէրուլէրինտէ Զին վէ ճարօն իշի թապաղլար, ֆարֆուրի ֆինճանլար, վէ սաիր էնվարի էսկի մատէն գապլար տիգիլմիշ իտի:

Եիւքլիւյիւն իւսթ թարաֆը իլէ չարտաղ գափէսի արասընտա, էն սանաթըլը օյմալար, ֆըրըլլար, վէ երլան էյէյիսի պիշիմինտէ բէրվաղլար իլէ եաիրըլմըլ պիր կէօպէք վար իտի քի, պու տա Գայսէրիյէ շէհրինտէ, օլ կիւնլէրին հիւքմիւնճէ տիւրկեար օյմաճըլըլընն նէ տէրէճէեէ վասըլ օլտուղընտու թէպէյեիւնէ քեաֆի սաեըլըր իտի:

Վէ կէօպէյին իքի եանընա գօնուլմուշ օլան, բէրվաղլարը ալթուլն եալտըզլը, վէ իւզէրլէրի նէվ պէ նէվ տօնանկըլը իքի ատէտ այնէ իսէ, սօֆանըն գարըլ տիւշէն թէգեիւնաթընտան շէքլմիշ պիրէր կիւզէլ բէսիւթ թարգընտա կէօրիւնիւր իտի:

Զարտաղըն գափէսինէ կէլինճէ, օյմալը, վէ գըրմըզը պօեալը տէվիր բէրվագլար իլէ թէֆրիգալարը օլտուգտան տա պաշգա, գափէսլէրին ալթ թիրիզլէրի գօեու մաի, վէ իւսթլէրինին քէօրիւլիւ չըթալարը տա սատէֆի ընքլէրէ պօեալը, վէ պազլաւա տիլիմի կիպի գաեըլը օլմասըլլա նատիտէ պիր հիւսն ալմըշ, վէ եիւքլիւյիւն տէմիր չուպուգտա տագըլը սարը թօգալարտան ասըլան, վէ աղըր, վէ սօպալը Հինտ գուսաղընտան եաիրըլմըլ օլան բէրտէսինին, կէօպլէրի գամաղըրմաճասընա փարլաեըլը իսէ, արթըգ հէր շէյի պատարըմըլ իտի:

Սօֆանըն եան տիւլարլարընն օրթա եէրինտէ տաիսի պիր պիրինէ գարըլ իքի թէրէք օլուպ, պուլնլարըն էն իւսթիւնտէ պուլընտան տար պէլմէլէրի օյմալը եաղմագլար իլէ ֆասըլալանմըլ, վէ ա-

ղըզլարընտան կէօրիւնմէք իւզրէ նատիտէ ֆինճանլար, վէ կիւմիւշ գարֆլար գաեըլմըլ իտի:

Ալթլարընտա իւշէր տէ կէնիշ պէլմէլէր պուլընտուպ, իշլէրի, սարը, գըրմըզը, վէ լէյլաքի ընկէլէրէ պօեանմըլ ըագըլար, վէ ամպլէրեալար տօլու, շէշխանէլի վէ եալտըզլը օլարագ իպիքլի շիշէլէր, նէվ պէ նէվ գատէհլէր, վէ պիր թագըմ տա, իւսթ իւսթիւնէ, վէ գաթարը պիրէր էքսիք հիսապը իւզէրինէ էսկի մատէն քեապէլէր տիգիլմիշ իտի:

Օրթա եէրտէ բէրվաղլը վէ կէօպէքլի օլարագ պիր շիշէք պիթէվի քիլիւ սէրիւի, վէ իւշ թարաֆըն եան սէտիլլէրի իսէ, Պուսանըն իրէք չաթմասընտան եաստըզլար, վէ էմապլի նամէշհուտ խալըլար իլէ տէօշէլի իտի:

Հէլէ եաստըզլարըն իւզէրինէ պըրագըլմըլ, քէնարլարը վէ քէօշէլէրի իրէք վէ կիլապտան իլէ իշլէնթիլի օլան ուզուլն քէթէն բէշկիլլէրին անթիգալըլըլը իսէ կէօրմէյէ շաեան ըտը:

Քիլիմին թա օրթա կէօպէյի իւսթիւնտէ, իքի արըլն եիւքսէքլիքտէ պիր սարը տիվան շամատանը, վէ թահթընտա տաիսի քէնարը եըլան էյէյիսի, վէ իւզէրի կիւմիւշ եըլտըգ տիգիլի մէշինտէն մաա մուլ շամատան ալթը վար ըտը:

Շամատանըն էօնիւնէ տօղրու տէօրթ աեագլը վէ իւզէրի եալտըզլը պիր պէյգա սարը մանկալ գօնուլմուշ իտի, իւզէրինտէ օլան շիշէք իշլէնթիլլէրին, վէ ալթ թարաֆընն եըլան էյէյիսի էսիքլէրինէ տիգիլմիշ տէօթմէ տիւյմէլլէրին ուսթասը, օ կիւն հիւքմիւնճէ տաիսի մէվճուտ տէյիլ իտի:

Շամատանըն տիկէր թարաֆընա տաիսի, բէրվաղլարը օյմալը, վէ իւսթ թարաֆընըն էլ պասըմը գատար եէրինէ չէվիրմէ փարմագլըգ գաեըլը, վէ պուլնլարըն ալթընտա կէօթլէրիլէն քէօիրիւլէր օրթասընտան իսէ, թէլ իլէ քիւրէլէր ասըլը, վէ տէօրթ աեագլը պիր ճէվիգ իսկէմիէ իւզէրինտէ իքի ատէտ տէ էլ շամատանը եանմագտա իտի:

Թագաւոր չօրպաճը սէրիրին թապխանէ թարափընա տիւշէն քէօշսինտէ, վէ էվ սահիպի տախի անըն գարչըսընտա օթու-րուպ, պիրիսի տիվան շամատանը եանը-նա գօնուլարագ մարփուշու քէնտիսինէ գատար ուզատըլան, վէ պիր չիչէք իշ-լէնթիլի, վէ գալայլը պագըր թէքսի իւ-զէրինէ գօնուլան կիւմիւշ սէրլի էլմաս թըրաշ նարկիլէսինի թըգըրտաթմագտա, վէ տիկէրի տախի, օրթասը էլմաս խիւր-տէլի քէհրիպար թագըմ թագըմիւշ ու-ղուն Պուրսա եասէմիսի չուպուղունու ֆասըլտաթմագ տա, վէ իշտիյի Հալէպին ճէպէլ թիւթիւնիւ իսէ եալտըզը լիւլէտէ գայնաեղպ գափարմագտա իտի:

Պիրտէն պիր փաթըրտը էշիտիլիպ, իշթէ կէտիլէր տէմէեէ գալմագսըզըն, ալլուենուն ալթը պուզ թուլթմուշ գար-լարընը չիյնէեէն ճիզմէ նալչէլէրինին սէսէրի գաթարլանմասըլա պէրապէր, պիր չօգ գատար գալէպէլիք սօֆա գա-փուսունտան իչէրի տէօքիւլտիւ:

Պու գալէպէլիք չօճուղու աշըրմագ ի-չուն թաեին օլունան համմաճը Մարկոս, եէկէնի Սամուէլ, գարըսը վէ պիր գաշ տա էվին վէ միւսաֆիրին էթպասաըն-տան իպարէթ օլուսի, համմաճը Մարկոս, Օգճու օղու քիւրքիւնիւ տըշարը հալ-լիտէ պըրագմիւշ իտի իսէ տէ, տօլագ տօլաեարագ սըգը սըգըեա կէեինտիյի չիզմէսինի չըգարմաեա վագըթ պուլամա-եարագ իչէրիյէ էօյլէճէ տալտըրմը, վէ սարըմըն ոարմալանմը չօճուղու տա գու-ճաղընտան էթպասանըն պիրիսի ալմը, վէ Սամուէլ իսէ գարըսը իլէ պիր էօլիւ հէյ-եէթի պաղլամը օլարագ, սօֆա մէսի-րէսինէ գաեըլարը: Համմաճը Մար-կոս հէֆթիլէրինտէն նուլթգարը տու-րան, վէ լալ օլուպ քէնտիլէրինէ պագան չօրպաճըլարա պիր հէյեէթի քիւլթախա-նէ իլէ «էֆէնտիլէրիմ, տէտի, շիւքիւր քէտէրսիզճէ միւրատըմիւզ հասըլ օլուս, էմր պուեուրուենուզ պուենլար պիր ազ րահաթ էթսինլէր, պէնտէնիւզ տէ պաշը-մըզտան կէչէն հալլէրի նագլ էտէյիմ տէ տիյնէյինիւ»:

Պունուն իւզէրինէ չօրպաճըլար էմր

պուեուրարագ, Սամուէլին գարըսը չօ-ճուգ իլէ պէրապէր էվլէտէն գըզսը-րըմիւշ վէ հագըրլանմը օլան հարէմ օ-տասընա կէօնտէրիլիպ, վէ շալգ եագ-մագսըզըն օթուրմագ շարթըլա, եանը-նա պիր տէ իսկուհի գատըն կէտէրէք գափուսու գափաթտըրըտը. վէ գօճա Սամուէլ տախի էթպալար իլէ պէրապէր տըշարըքի օտաեա սալըլա, Մարկոս ախպար եալընըզ գալտը. վէ սօֆա պա-սամալընըն օրթա եէրինէ տօղրու, չիզ-մէլէրինի քէնալուտան թէճալուզ էթաի-րէրէք ալիզ չէօքիւպ, վէ նագլիեէթէ պաշլատը:

Պիզ ալթընըն պապտա Հայտուտ Մուս-թաֆանըն պուենլարը եագալատըղը եէ-րէ գատար հիքեաեէ էթմիւշ օլուուղու-մուզտան, օնտան իլէրիսինի սարֆը նա-զարլա պագիլէսինի պէեան էտէրիզ:

«Իշթէ էֆէնտիմ, տէր իտի Մարկոս ուսթա, չաթըմատան սօնրա Հայտուտ Մուսթաֆա պիզի եագալայընճա, մէվթ իլէ խէլաս արասընտա գըլ փայը գալ-տը. կէրչի եանըմտա էքսիւք էթէք, վէ գուճաղըմտա չօճուգ, աեագ պաղը օլ-մասա, եինէ պիր թագրիպէ քէնտիլի գուրթարմագ իշուն Ալլահ քէրիմ իտի. լաքին էն տար սըրալարտա տախի ինսան իւմիտ քէսիլիլի իլէ ճէսարէթաէն տիւշ-մէմէլի, գուլուենուզ տախի պէօյլէ պիր թէհիլէ իշինտէ եինէ ֆիւթուր կէթիր-մէեէրէք, վէ սօն գուլվիլթէրի պագու-եա վէրէրէք տաեանըպ տուրուրէն, նա-կեա հիքրիմէ պիր թէտալիր տօղրու:

Եանի պիր հարաքէթի սէրիյէ իլէ հէ-ման Հայտուտ Մուսթաֆատան եագաեը սըեըրըպ, վէ պիր իքի ալտըմ գատար արա-լաշտըգտան սօնրա արգատաշլարմագ օ-մանտա վէրէրէք խալիլէրի պիր ազ իշ-ղալ էթտիրտիմ. վէ եէկէնիմ Սամուէլի պէրապէր ալըպ, կատար եանըմտա վէ չօճուգ գուճաղըմտա օլուուղու հալտէ, պիթթագրիպ օրատաքի իւսթիւ գափալը տար սօգաղա կիրտիմ. վէ Սամուէլ տա-խի, պիր վուրուշտա ինսանը օրթասըն-տան իքի պիչէր եալպըրտագ փալա էլին-տէ օլարագ զօգաղըն աղզընա գալիմ օ-

լուալ, իւզէրինէ կէլէնէ փալա սալլա-
մագտա իքէն, ալիզ տէ տագըգա զար-
Փընտա Շիրէմէնիւի քէստիրմիլ խիք.
պիր տէ տիկէր արգատաշըն պիրիսի Սա-
մուէլին եէրինէ կէշմիշ օլտուղունտան, օ'
տա կէլտի արգամըգտան եէթիլտի:

Խապիսլէրին զօգագ աղզընտաքի նօգ-
թանը բիւսկիւրտիւս տէ, արգամըգտան
սօգուլապիլմէլէրի իշթիմալիին խաթըր
ու խանալտան կէշմէզ օլտուղու միսիլ-
լու, քէնտիլէրինի հալագանա ալան տի-
կէր արգատաշլարմը եարտըրըս տա,
Քիշի գափու եօլունտան տօլաշարագ ուղ-
րունուզա չըգմալարը տա միւմքին տէյիլ
իտի:

Պէնիւմ իսէ Շիրէմէնի մէյտանընը էլէ
կէշիրինէ, Փիքրիմի տըրմալանա ալիւ
էնտիլէմ գալտը. օ' տա պաշգա շէյ օլ-
մանըս, էվին գափուսունա եէթիլմէտէ
աշըլմասը ուզար տա, օլա քի արգամըգ-
տան ուլաշըրլար, վէ հէր նէ գատար եինէ
գուրթուլաճաղըմա շիւպէն էթմէզ իսէմ
տէ, պու էվէ կիրէճէյիմի աննալը օ-
լուրլար սայկըսը իտի:

Ալլա հօմիւնիւզէ պէրէքեաթ վէր-
սին քի, պու էթէնտիլի տէ սիզ տիւ-
շիւնմիւլսիւնիւզ տէ, գափուսա ուլաշըր
ուլաշմազ աշըլտը, վէ սէլամէթճէ իշէրի
աթըրտըգ, վէ...

Ուսթա Մարկոս տահա պիր գաշ սէօզ
սէօյլէնէճէք իքէն, աճէլէ իշէրիէն էլին-
տէ մէթթուս իլէ պիր խըտմէթքեար կիր-
տի, վէ Մարուքէ չօրպաճընա եանաշըս,
գշիմոի աթ իլէ գափու էօնիւնէ պիրի-
սի էնտի, տէտի, խուլլանտըգ գափու-
եու աշմատըգ, սալլըգ բէնշէրէսինտէն
պագտըգ խապէր ալտըգ, պիր ճասուս
եալսօտ մագարաթլը ատէմէ պէնպէմէ-
եօր իտի. նիհանէթ պիզի ատէթա իս-
թինթագա չէքէր կիպի էթրաֆըյլա ի-
սիմէրի, վէ պուրասընըն գաթընըզըն է-
վի օլտուղունու ինճէ ինճէ արատըգտան
« օնրա — չօրպաճընա պիր մէթթուս վար
օնու կէօսթէրիւ իսէնիզ պէնի իսթէր —
տէտի, վէ կէճէ իլէ գափու աշմանաճա-
ղալըգ սէօյլէմէմիզտէ — օրատան պիր իր
սարգըտընըզ մէթթուս պաղլարըմ ա-
լըրալընը, չօրպաճը նէ էմի էտէր իսէ
էօյլէ եափարըգ — տէեէրէք իքէ չու մէթ-
թուս պաղլատը» տէտի վէ թագտիւմ
էյլէտի:

Պու վուգուլաթ իւզէրինէ չօրպաճըլար
պիրպիրինին եիւզիւնէ պագա գալտըլար,
վէ մէթթուս աշըս օգուստա իսէ,
տահա պէտթէր շաշըրտըլար ... նիշուն
քի մէգքիւր մէթթուս, Գեղէօնուն էլ եա-
ղըսը. վէ կէթիւրէն տալիս Ամասիա թաշ
խանը օտապաշըսը Գրիգոր ախպար իտի:

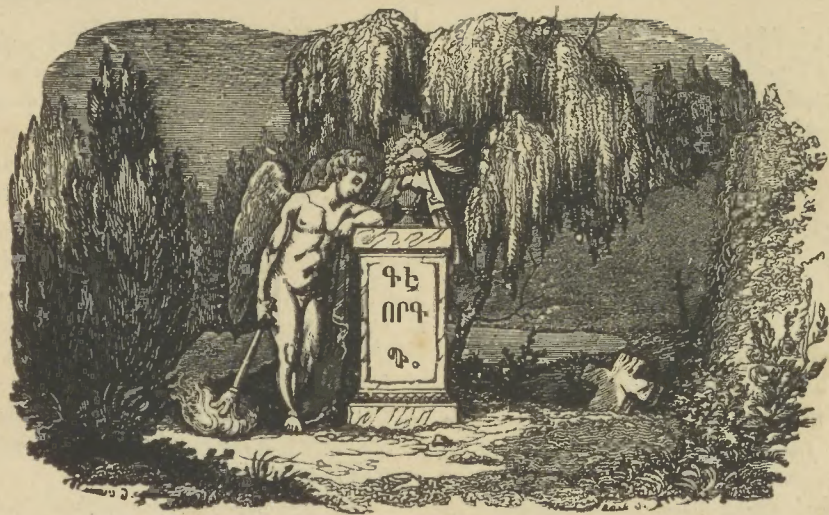
Չօրպաճըլար պու իշին ղանէթ կիզի
թուլթուլմասընը տէրէ էտէրէք, Մարկոս
ախպարը վէ խըտմէթքեարը տալիս տը-
շարքի օտաեա կէօնտէրտիլէր, վէ եան
եանա կէլէրէք պիր չօգ զըսը փրսը իլէ
էօլաթիլէր տէօքտիլէր, աիւրտիլէր տիւ-
շիւնտիլէր, նիհանէթ միւսաֆիրին ճէլ-
պինէ գարար վէրտիլէր:

Վէ չընկըրտաղըն իրինի չէքիւս, պիր
ուշագ ճէլս էտէրէք միւսաֆիրի քէմալը
տըգագաթ իլէ իշէրի ալմալարընը էմի էթ-
տիլէր:

Միւսաֆիր չօրպաճըլարըն եանընա չը-
գըս օթուրարագ, հալ խաթըր սիւսպին-
տէն, վէ պիրէր գահվէ իշիմինտէն սօնրա
ճէվապ սըրասը հէնուզ Գեղէօնուն մէսէ-
լէսինէ կէլմիշ իտի. պիրտէն տըշարտան
էօյլէ պիր կիւրուլտիւ տուեուլմանա պաշ-
լատը քի, եիւզիւ կէօզիւ պաղլանմըզ վէ
քիւրքէր իշինէ սարըլմիշ Մարուքէ չօր-
պաճը պիլէ տուրաւաեարագ թագուր
չօրպաճը, վէ միւսաֆիր իւշիւ պիրտէն
չօրպաճագ հալիլիէն էօլուշտուլար. պիր
տէ նէ պագարսըն. հալիլտէ փալա սի-
շաղա գարըշմը, պիր գաշ ատէմ եարա-
լանմըզ, վէ պիր ճէմի ղաֆիր պիրպիրի-
նէ չաթմըզ օլարագ պիր ազիւմ փաթըր-
տը վար ըտը:

Չօրպաճըլարըն էլի անաղը տօլաշըս չա-
ս գալտըգլարը հալտէ, միւսաֆիր Գրի-
գոր ախպարըն կէօզիւնէ գալէպէլիք ա-
րատընտա պիր տէրտէր գալփաղը իլիշ-
տի, հէման եանընա եանաշըս «Տէր Հայր,
տէտի, Գեթսեմանի պաղչէսինտէ Քրիս-
տոսու թուլմանա կէլէնիլէր կիպի փալա
փուսաթ իլէ մի կէլտին, սանա վէ սէնին
կարգընա պէօյլէ շէյ եագըլմազ, ար-
գատաշլարընա վէ թիւֆէնքիլէրէ սէօզ
աննաթ րահաթ տուրտունլար, վէ գահ-
վէ օճաղընտա օթուրսունլար. գաթընըզ
տա իշէրի պուեուրունուզ տա մաթլու-
պինիզ հէր նէ իսէ թաթլըլըգլա էտի-
նիզ, իճասընը իճրա էտէրսինիզ» տէտի,
վէ սէօզիւ թէէսիր էթտի:

ԽԻԹԱՍԸ ՃԻԻՋԻ ԷՎԿԷԼ

Մ Ա. Թ Է Մ

Գուժսուզ Մասիս սեհապը ղամ իլէ թէքրար միւլէպպէս ,
Վաղարշապատ ճիհէթինէ տօղրու սեվզ էթտի զուլմէթ .
Հէր հաշան կիւմպիւրտէտիքճէ էֆլաքտան աքս էթտի սէս ,
Վէ տէ սարստը բուի զէմին սանքի եէվմիւլ զրեամէթ :

Նէ տիր աճապ պու ֆէվզ էլ հատտ ֆերեատընըն սէպէպի ,
Ձիրա հէր չէնտ կիւրիւտիւսի մութլազ զազաեա թապի ,
Եօգսա էլինտէ՞ն մի ուշտու շու կիւնէր պիր միւհիպպի ,
Թիրի էճէլի ֆէնատէն իրաս իլէ միւսիպէթ :

Օֆ . . . էվլէթ օֆ . զալիւմ էճէլ էն սէվկիւլիւսին պուլտու ,
Մէլէքվէշ Վեհափառ Գէորգ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ունուտու .
Կէլին Հայլար . . . թութալըմ եաս . պիրտէն զուլմէթ պուլուտու
Պիւրիւսիւպ տիլիտուն էյլտի , զալտը էօքսիւզ պու միլլէթ :

Աղլա Մասիս Վաղարշապատ , տէօք կէօզ եաշը եւ կուկաս :
Մատամաքի ճալան օլտու պիւթիւն Հայլար պիր զրեաս .
Աղլա Տորոս էֆղանըն թա եէթիշսին պէ էրճիեաս ,
Տէյի՞լմի քի կէյտի գարա Հայ օլան հէր մէմլէքէթ :

Հիմալտեա տաղը Հիւնտէ տալսի Սալաք Ճալատա ,
Կէօսթերտի էսէրի անին պէտ էտէրէք ֆերեատա ,
Աճապա զալտը՞մը հիշ պիր մէսքէնի Հայ տիւնեատա
Քի , հիւքմիւնիւ իշլէթմէսին իշպու միւտհիշ ֆէլաքէթ :

Լաքին հեման պիզ չէքէրիզ պու քէտէրի պու տէրտի ,
Միւշարիլէյի շիմտի Հազգըն նուր ճեմալին կէօնէնտի .
Միլլէթի թէսէլի էթսին օլ Ազիզ Բուհուն քէնտի ,
Մէսնէտինէ զուեուտ պիրլէ պիր սահիպի ֆազիլէթ :

ՖԻԶՐԻՍԹԻ ԶԻԼՏԻ ԷՎԷԷԼ

Ազամբն դրախտտան թարսը , բե-ի-ի	10	Իթիզար վե թասհին	191
Աթինանն իչ գալ'աւը , բե-ի-ի	100	Իմ հրեշտակ , շէր	129
Ալէմ պու , շիիր	17	Ինտանլարն ճինս վե միզաճլարը , Կե-ի-ի	247
Ալէմ պու եւ . . . սեվամի	18-33-58	193-Կե-ի-ի	247
Ամնն . Ներսես Ս. Պատրիարքըն իպգասը ,		Ինտան ճինսլերի , բե-ի-ի	194
շիիր	379	Լամա , բե-ի-ի	268
Ամերիգանն առա վահիլերի , բե-ի-ի	44	Լոնտոն	192
Ամերիկահանլար , բե-ի-ի	194-240	Լոնտոնանն պանգասը , բե-ի-ի	201
Ապրիլ Լոնտոն ալտաթմազ	112	Լորիս , բե-ի-ի	346
Բաքիլէ խանըմլար , բե-ի-ի	35	Խայմէնիլին Կէօչէթէ պէյլերի , բե-ի-ի	195
Բիլանգօ վե գուսար տիւշկիւնլերի ,	322	Կապիթօլ , բե-ի-ի	168
Գաթըր իլէ տիւքի վե գուրթ , շիիր	374	Կարինէ իլէ կիթար , շէր	224
Գայսէրիլէնն աթիգ գօճապաշլըղը , սե-		Կեզուրեան Պատուելիլինն մէքթուպի վե	
վամի 13սեկ	391	ճէվապը	238
Գայսէրիլէ շէհրի , բե-ի-ի	16	Կենսագրութիւն աշագուրի Կեզուրեանի ,	
Գայսէրիլէլէր , սեվամի 170սեկ	212	Կե-ի-ի 174Կե-ի-ի	237
Գանաթըն չարէսի	330	Կընրութի , բե-ի-ի	208
Գաւաթի նապը հուրուֆ , սեվամի		Հայվանաթը զարիպէ ,	249-268
266 սալ	375	Հինտ իլահլարը , Կե-ի-ի	207-233-264
Գըղ իլէ գուզու , րեսիւմ 136 , շիիր	137	Հոմերոս , բե-ի-ի Կե-ի-ի	147-148
Գըղ իլէ գուշ , շիիր	108	Հիւանիւ մուաշէրէթի տիլէ , բե-ի-ի	387
Գօալ , բե-ի-ի	282	Հօլիօզ մէքթէպի , բե-ի-ի	323
Գօմէլաստիգ աղաճը , 24 , բե-ի-ի	25	Ճաբօն , Թօքիօ շէհրի , բե-ի-ի	184
Դեմոսթէնէս , 363 , րեսիւմ	364	Ճաբօնիատա պէզ տէսթիկահը	26
Եւհուտիլէրին Պասէքի , 377 , բե-ի-ի	378	Ճէնուպի աթրիգալըլար , 113 պէհազլա-	
Չապէլ վե քէշիլէր , մէնզարէ , բե-ի-ի	288	րը , բե-ի-ի	114
Չեփիւզ գարնան , շիիր	161	Ճըկլըրնաթ , բե-ի-ի	233
Չէյթուլուզ տաղը , բե-ի-ի	13	Մաթէմ Գէորգ Դ. կաթողիկոս , շէր	394
Չըրթլան , բե-ի-ի	330	Մաթէմ Տօգ . Թեաթիպեան , շէր	315
Չիւրաֆա , բե-ի-ի	80	Մաթպաա , մէթպաա , 353 , բե-ի-ի	354
Չուլու ապէրլէրի , բե-ի-ի	248	Մալանանլար , բե-ի-ի	194-217
Էմսիլէի էտէպիլէ	95-112	Մայիս 15 բե-ի-ի մէնզարէ , շէր	160
Էտուարդ Ճէնըր , բե-ի-ի	104	Մասիս վե Նոյեան Աղաւնի , 278 , բե-ի-ի	280
Էօմիւր , Կէրէսին թէրթիպի , բե-ի-ի	121-123	Մատամ Բօզա , բե-ի-ի	242
Թալիս գասապասը , բե-ի-ի	89	Մէրճան առասը վե պէօճէյի , բե-ի-ի	281
Թալիփօթ աղաճը 110 , բե-ի-ի	111	Մինիմոսինի , բե-ի-ի	83
Թապիաթըն չիքեայիլէթի , շէր	49	Միսալ	208
Թասպիլի Գայսէրիլէ , Կե-ի-ի 316Կե-ի-ի	380	Միսք քէշիսի , բե-ի-ի	314
Թէշէքիւր	Գ	Միրաթ , 167 մէնզարէ , բե-ի-ի	168
Թէպուիլ փառիշահ	269	Միւճիպի իթինս պիր վասիլէթիսամէ ,	
Թէվզիլի միւքեաֆաթ , բե-ի-ի	8	Կե-ի-ի 242Կե-ի-ի	300
Թէրճէմէի հալը տիւնես , շէր	241	Միւքիլաթ ճիւնիւնլերի բե-ի-ի	386
Թէրպիլէ իլմ իլէ մի իճպար իլէ մի ,		Միւքեպիլի ալօգաթլըզ	225
բե-ի-ի	275	Մողոք , բե-ի-ի	339
Ժուրթիւն եւ հեղգանք , շէր	151	Մոնկոլանլար , բե-ի-ի	194-216
		Մովսէսին պուլուճմասը , բե-ի-ի	52

ՖԻՐԻՍԹԻ ՃԻԼՏԻ ԷՎՎԷԼ

Մուգատուհմէ	Ս.	Սալթը պիւլպիւլ, շէն, բեւե	96
Մուհաքէմէ, Ա. ֆրիգալը էվրոպալը վէ		Սէատէթի ինսանիյէ, Կէվ-Ֆ 50-էն	383
Ասիալը բեւե	84	Սիւթ ազաճը, բեւե	135
Մուսիգի, բեւե	40	Սուսս վիլայէթի 69, բեւե	70
Նասիհաթ	378	Սուսսուա կէոյ մէտրէսէ, բեւե	72
Նըզամը վէ Նըզամըզ Էազը Էազըչար, բեւե	236	Ս. Էջմիածին վանքը բեւե	299
Շէքէր իմալաթը ֆապրիգասը, բեւե	306	Ս. Կատարինէ վանքը 172, բեւե	173
Ուխտիթ, բեւե	249	Վալիտէ իլէ զըզը, Դ-Կէ-Վէ 75, բեւե	76
Ուէսթմիւնըսթը մանասթըրը, բեւե	192	Վէլիմէ վիյնէթի, բեւե	360
Ուսուլը քիթապէթի թիճարէթ, Կէվ-Ֆ 31-էն	255	Վէրէմէ պիր իլաճ, 287, բեւե	298
Չայըր սըչանը, 27, բեւե	28	Տէվէ Կուչու, 127, բեւե	128
Չայըր սըչանը իլէ զուրպազա, շէն	301	Տէոյիւշ, բեւե	9
Չիլիլէր	140-153	Տիան, 268, բեւե	269
Չին մանտարինլէրի, 63 բեւե	64-141	Տիւրիքսիզ պիր առէմ, բեւե	385
Չինին Էն մէշուր փութիսանէսի, բեւե	153	Տիւնեանլին Էն պէոյի ք առասը	281
Պազ պոզուսու, մէնզարէ, շէն	272	Տուխան	44
Պանգոգասս պիր փութիսանէ. բեւե	234	Տօնա թօմազա, բեւե	226
Պըրհուսու վիշնօ, սիվու 264 բեւե	265	Փէքին, 143, շէն-Էն բեւե	144
Պիչիմ վէ տիքիշ Էոյրէնէն գըզլար, բեւե	212	Քեազըտ իմալաթը, 337 ֆապրիգասը, բեւե	338
Պիր չօճուզուն Նէնիսի, շէն, բեւե	371	Քէտի իլէ ֆարէլէր, շէն	250
Պուգան (պազ) լօրիս, բեւե	346	Քինճիօ պալըզլարը, բեւե	185
Պուգանն սէրայ, բեւե	180	Օն սէքիզ ասըրլըզ սօմուճ	347
Պօմպէի շէնրինին խարապասը, բեւե	348	Պարտէսիզ Էլէնճէլէր, բեւե	386
Սալը ճէտիս	7	Պըրանգլին, Էլէքթրիզ քէշֆի, բեւե	130
Սալթ, Կէվ-Ֆ 38-էն	126	Պիւրէ 250, բեւե	249
		Պօսֆօր, բեւե	157

